

Notat til Landbrug & Fødevarers præsentation til Miljøudvalgets høring 7. maj 2014 om vandmiljøets tilstand.

Vandmiljø og natur 2012

Formålet med rapporten Vandmiljø og Natur 2012 er, at give et overblik over tilstanden og udviklingen for vandmiljø og natur som en orientering til folketingets Miljøudvalg samt andre interesserede. Baggrunden er de data, der indsamles i NOVANA-programmet.

I rapporten Vandmiljø og Natur 2012 er der tegn på forbedringer i miljøtilstanden, hvilket blandt andet ses i følgende citater:

- Der er indikationer på strukturskifte i retning af genskabelse af en mere iltet havbund (side 8)
- 2012 var året med den højeste målte sigtdybde i fjordene siden 1989 (side 70)
- Klorofyllindholdet i fjordene er faldet signifikant fra 1989 – 2012 (Side 71)

Men der er desværre også flere parametre, hvor der ingen signifikant udvikling har været siden 1989. Det gælder blandt andet ålegræssets dybdegrænse og sigtdybden.

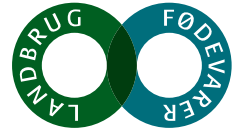
Målsætningen for miljøtilstanden i vandområderne er fastsat igennem EU's vandrammedirektiv. Det er implementeret ved vandplanerne og de kommende vandområdeplaner i Danmark. Vandmiljø og Natur-rapporterne beskriver ikke tilstanden for vandområderne i forhold til denne målsætning. Det gør basisanalysen for vandområdeplanerne 2016-2021, der udkom i februar 2014.

Målopfyldelse i vandrammedirektivet bedømmes udelukkende på baggrund af biologiske kvalitetselementer. For kystvande har Danmark valgt at benytte de biologiske kvalitetselementer ålegræssets dybdeudbredelse, fytoplankton og bundfaunaindex. Ifølge basisanalysen for vandområdeplanerne 2016-2021 er 95 % af kystvandene i risiko for ikke at opfylde miljømålene i 2021. For vandløb gælder det, at målsætningen i vandområdeplanerne er fastlagt på baggrund af kvalitetselementerne Dansk Vandløbsfaunaindex, fisk og planter. Målopfyldelse i vandløbene er hovedsageligt bestemt af de fysiske forhold. Her gælder det, at 62 % af vandløbene er i risiko for manglende målopfyldelse i 2021 ifølge basisanalysen.

Næringsstofkoncentrationen er én blandt mange støtteparametre i vandrammedirektivet, og der er derfor ikke fastsat en specifik målsætning for den. Dermed er det de biologiske mål, EU's vandrammedirektiv sætter målsætninger for.

Når basisanalysen beskriver en risiko for manglende målopfyldelse for 95 % af kystvandende i forhold til vandrammedirektivets mål, er Danmark meget langt fra målsætningen. Det er på trods af en meget omfattende og omkostningsfuld indsats for både erhverv og samfund. Landbrug & Fødevarer mener, at det afspejler, at den hidtidige indsats er forføjlet.

- Det faglige grundlag er for dårligt f.eks.:
 - Ensidedt fokus på kvælstof med "ålegræsværktøjet", der beskriver sammenhængen mellem ålegræssets dybdegrænse og kvælstofudledningen. Her hersker der nu generel konsensus om, at det er uegnet som forvaltningsværktøj (Ålegræsværktøjet i vandplanerne, Miljøministeriet og Fødevareministeriet, 2011).
 - Manglende analyse af vandområderne med alle de væsentligste påvirkningsfaktorer
- Omkostningsfuld indsats bl.a.:
 - Generel undergødskning med kvalitetsforringelse og udpining af jorden til følge.

- Konkurrenseevneforringelse
- Et tab på 1,6 milliarder kr. ved 5- års gennemsnit og betydelig højere tab ved de aktuelle prisniveauer forbundet med undergødskningen der giver lavere udbytte og dårligere kvalitet (Videncentret for Landbrug)

Landbrug & Fødevarer mener derfor som Natur- og Landbrugskommissionen, at miljøreguleringen skal nytænkes, herunder at kvælstofreguleringen skal målrettes. Natur- og Landbrugskommissionens advarer således om, at "en yderligere reduktion af næringsstofudledningen fra landbruget kan bliver meget dyr og uden den ønskede effekt, hvis den nuværende generelle kurs for reguleringen fortsætter"

Analyser af miljøtilstanden

Det er nødvendigt, at foretage en analyse af tilstanden i hvert vandområde for at finde frem til årsagerne til manglende opfyldelse af forpligtigelserne i vandrammedirektivet.

Analyse skal besvare følgende spørgsmål

- Er der et problem i det marine vandmiljø?
- Hvad skyldes det?
- Alle de væsentligste påvirkninger skal adresseres såsom klimaforandringer, råstofindvinding, næringsstoffer fra tilgrænsende vandområder, fiskeri, næringsstoffer fra landbaserede danske kilder samt fortidens udledninger der stadig påvirker miljøet som puljer af organisk stof i sedimentet.

Hvis påvirkningsfaktorer ikke lader sig ændre, enten fordi det er umuligt, eller det f.eks. ikke kan lade sig gøre af økonomiske årsager, skal målsætningen for et vandområde revideres. Det støttes endvidere af følgende citater fra delrapporten Marine områder 2012 under Vandmiljø og Natur 2012, hvor der står at "ændringerne i de marine økosystemer er så store og mangeartede, at det ikke kan forventes at systemerne vender tilbage til tidligere observerede tilstande blot ved at fjerne en af påvirkningerne" og "klimaforandringer vil kunne forsinke eller helt umuliggøre, at tidligere tilstande opnås" (Delrapport af Vandmiljø og Natur 2012 "Marine områder 2012", side 136).

Landbrug & Fødevarer mener, at det er helt centralt for at opnå en forbedret miljøtilstand, at alle påvirkningsfaktorerne adresseres samt at en realistisk målsætning fastslås.

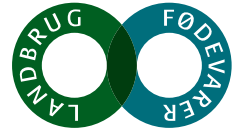
Model for målrettet regulering

Målrettet regulering af landbrugets kvælstofanvendelse kan skabe vækst både for miljø og samfund. Det er helt afgørende, at vandområderne kortlægges for at finde de vandområder, hvor kvælstof fra dansk landbrug har betydning, og hvor det ikke har. Fremgangsmetoden:

- Ingen betydning af kvælstof fra dansk landbrug
 - Gødskning til økonomisk optimum
- Hvor kvælstof fra dansk landbrug har betydning.
 - Udledningstilladelser baseret på analyse af vandområde og oplandet
 - Nye målrettede virkemidler. Der er brug for en bredere palet af virkemidler
 - Valgfrihed mellem virkemidler for at skabe det optimale for den enkelte bedrift
 - Mulighed for at måle udledningen og blive reguleret på baggrund heraf

Dermed sikres der også mulighed for optimal landbrugsproduktion i områder med restriktioner i forhold til næringsstoffer.

Marine virkemidler

Der findes et stort potentiale i at hjælpe den gode tilstand tilbage direkte i vandområderne. De marine virkemidler har en effekt i løbet af ganske kort tid i modsætning til nogle af de landbaserede, hvor effekten, afhængigt af oplandet, kan være mange år undervejs. Analyserne i hvert enkelt vandområde skal igen benyttes til at fortælle hvilke virkemidler, der kan benyttes med succes.

Miljømuslinger

- Miljømuslinger benyttes allerede i dag af havbrug som kompensationsopdræt i forhold til kvælstof. Landbrug & Fødevarer mener, at det også skal være muligt for landmænd.
- Forsøg i Skive fjord med miljømuslinger viste en effekt på sigtgybden svarende til en N-reduktion fra land på 10 %. Modellering i forbindelse med forsøget viste, at 4-6 muslingefarme kan forbedre sigtgybden mere, end det er muligt ved reduktioner fra land (Mumihus, Aarhus Universitet, DCE).
- Netop afsluttede forsøg fra Aarhus Universitet (Foulum) viser, at miljømuslingerne er egnede til grisefoder med højt indhold af protein og fin fordøjelighed. Det kan sænke omkostningseffektiviteten af virkemidlet og samtidig mindske importen af tilskudsfoder i form af sojaskrå fra Sydamerika.

Udplantning af ålegræs

- Ålegræs har mange steder svært ved at etablere sig igen. Ved udplantning hjælpes planterne på vej, så ålegræs kan vende tilbage på få år i modsætning til årtier.
- Ålegræs er en nøgleorganisme i det kystnære havmiljø, hvor den virker som partikelfilter, binder havbunden, som kystsikring og som habitat for mange arter.
- Reetablering af ålegræsbede fjerner desuden 150 kg N/ha/år i Odense Fjord (Mogens Flindt, Syddansk Universitet)

Stenrev

- Stenrev kan nogle steder medvirke til at sikre den biologiske tilstand EU's vandrammedirektiv, sætter som mål.
- Reetablering af 2 km² stenrev i Limfjorden kan kompensere for op til 1000 ton N/år

Opsummering

Målrettet regulering bør erstatte den nuværende, så der skabes vækst, beskæftigelse og målopfyldelse.

- Analyser af vandområderne for at fastslå væsentlige påvirkninger
- Indsats mod alle de væsentligste påvirkninger for at opnå resultater
- Revideret målsætning, hvor der tages højde for klima og fortsatte påvirkninger.
- Gødskning til økonomisk optimum hvor kvælstof fra dansk landbrug ikke er en væsentlig påvirkningsfaktor
- Udledningstilladelser på baggrund af analyser af vandområderne og kvælstof fjernelse på vandets vej mod havet.
- Nye målrettede virkemidler, der hjælper den gode tilstand hurtigere på vej og samtidig sikrer vækst

Dermed sikres den gode balance mellem et landbrugserhverv, der kan indløsevækstpotentialerne og imødekomme den stigende efterspørgsel efter fødevarer, samtidig med, at de biologiske miljømål i EU's vandrammedirektiv nås.